

OSALLISTAVA ARVIOINTI

(Transformative Evaluation, muutosvaikutusten arviointi)

Opaskirja

Dr Susan Cooper, University of St Mark & St John, Plymouth

Erasmus+ hanke

käännös: Lasse Siurala

VAIN SISÄISEEN KÄYTTÖÖN!

JOHDANTO

Sen todistaminen miten nuoriso- ja yhdyskuntatyö vaikuttaa nuorten ihmisten elämään ja heidän yhteisöihinsä on askarruttanut alan ammattikuntaa vuosikymmeniä. Viime aikoina on kiinnitetty erityistä huomiota sellaisen arviointimenettelyn ja –työkalun kehittämiseen, joka auttaisi käytännön työntekijöitä vastaamaan tähän haasteeseen. Vaikkakin edistyminen tässä on ollut tervetullutta, kyseessä on ollut teknisluonteisesta kehittämisestä. Jos tarkoituksena on parantaa sen ymmärrystä ”mikä toimii ja miten”, jotta voisimme osoittaa nuoriso- ja yhdyskuntatyön arvon päätöksentekijöille ja rahoittajille, meidän on myös tarpeen työkaluja kehittäessämme kriittisesti arvioida sitä miten arviointikäytännöt auttavat meitä tekemään tämän tai miten ne estävät meitä tekemästä sitä.

Meidän on tarpeen miettiä arviointiprosessia, erityisesti meidän on haarukoitava vaihtoehtoisia menettelyjä, jotka soveltuvat paremmin nuoriso- ja yhdyskuntatyöhön. Osallistavat menettelyt antavat meille mahdollisuuden edetä. Jos arviointia pidetään kriittisenä käytäntönä, oppiminen ja muutos ovat sen ytimessä. Osallistava menettelytapa, joka korostaa myös sidosryhmien osallistumista, on kovin erilainen kuin tavanomaiset mittauskäytännöt ja se tuottaa erityyppistä tietoa kuin tilastolliset jakautumat. On vaarallista tukeutua vain yhteen arviointimenettelyyn tai arviointiaineistoon, sen sijaan tarvitaan ymmärrystä siitä miten nämä erityyppiset, erilaista aineistoa tuottavat menetelmät voivat tukea toisiaan.

OSALLISTAVA ARVIOINTI (Transformative Evaluation)

Osallistuva arviointi kehitettiin tutkimalla erään nuorisotoimialan organisaation toimintaa. Hankkeen tavoitteena oli kehittää osallistava menetelmä, joka tuottaisi näyttöä nuorisotyön vaikuttavuudesta samalla kun arviointiprosessin valtaa jaettaisiin siten, että nuoriso-ohjaajat voisivat olla mukana määrittämässä mikä on nuorisotyön ammatillisessa prosessissa olennaista. Osallistava arviointi liittyy yhteen toimijoita arvostavan tutkimustavan ja muutokseen tähtäävän oppimisen, jossa koko organisaatio on arvioimassa toiminnan vaikuttavuutta.

Osallistava arviointi on enemmän kuin vain yksi uusi lähestymistapa arviointiin; se tarjoaa menettelyn, joka edistää sidosryhmien välistä kanssakäymistä ja keskustelua, joka puolestaan tekee oppimisen mahdolliseksi. Osallistavan arvioinnin paradigman (hyväksytyt toimintatavat) kriittinen tekijä on, että arvioijat (tässä tapauksessa nuoriso-ohjaajat) ja yhteisön jäsenet (nuoret ja sidosryhmä) keskustelevat keskenään. Tämän lisäksi arviointiprosessi itsessään johtaa käytäntöjen ja käytäntöjen vaikuttavuuden kehittymiseen. Yksinkertaisesti sanottuna, muuttamalla tapaa, jolla ajattelemme arvioinnista, voimme muuttaa tapaa, jolla teemme arviointia. Tuo ajattelu- ja toimintatavan muutos näkyy 'reaaliaikaisesti'; käytännöt muuttuvat välittömästi, organisaatio oppii ja saa lisätietoa, ja pidemmällä tähtäimellä, kaikkien sidosryhmän jäsenten välille syntyy arvioinnin kulttuuri, joka rakentuu yhteistyölle ja luottamukselle, joka puolestaan tukee organisaation oppimista ja synnyttää kestäviä käytäntöjä.

MUUTOKSEN PERUSTELU

Yleisesti ajatellaan, että arvioinnilla on kolme tarkoitusta; (1) se määrittää miten toiminnalle asetetut tavoitteet ovat toteutuneet (accountability, tilivelvollisuus, esim. nuorisotyön tulosten läpinäkyväksi tekeminen), (2) se tuottaa uutta tietoa ja (3) se parantaa organisaation toimintakykyisyyttä (agency capability). On todettu, että arviointiin vaikuttavat taloudelliset, poliittiset, historialliset ja sosiaaliset voimat. Tällä hetkellä arviointia ohjaa tilivelvollisuuden vaatimus, noiden kahden muun käyttötarkoituksen kustannuksella¹. Tämä painopisteen muutos nähdä arviointi keskeisenä tapana todistaa, että julkiset varat on käytetty oikein, on ongelmallinen kahdestakin syystä. Ensinnäkin, kokeellisia mittaamismenettelyjä suosiva tilivelvollisuus –näkökulma soveltuu huonosti nuorisotyön arviointiin, se on riittämätön kuvaamaan nuorisotyön monimuotoisuutta ja osoittamaan nuorisotyön arvoa. Toiseksi, nykyinen keskustelu tilivelvollisuudesta on muokannut tämän käsitteen merkitystä; arvioinnissa ei ole enää kyse laajasta demokraattisesta vastuun jakamisesta (työntekijän ja asiakkaan kesken, työntekijän omasta vastuunotosta, vastuusta omalle ammatilliselle organisaatiolle, vastuusta työnantajalle tai rahoittajille) vaan siitä on tullut kapeasti määritetty teknokraattinen käsite, joka rakentuu kontrollille, sääntelylle ja niihin sopeutumiseksi.

Empiirisen aineiston merkityksen korostaminen on muokannut arviointiprosesseja. Kohtuuton luottamus positivistiseen (empiirispohjaisen mittaamisen) lähestymistapaan nuorisotyön arvioinnissa on ilmeinen. Mitattavien vaikuttavuusodotusten asettaminen on mahdollista kun tuote (tai palvelu) on konkreettinen;

---

¹ Hallinto on Englannissa edellyttänyt, että nuorisotyön on voitava empiirisesti mitata nuorisotyön vaikuttavuutta. Arviointi on keskittynyt vakuuttamaan hallintoa nuorisotyön merkityksestä ja myönteisistä vaikutuksista. Suomessa arviointia käytetään sen sijaan ensisijaisesti työn kehittämiseen, ei vaikuttavuuden todistamiseen päätöksentekijöille tai nuorisotyön kontrolloimiseen. Näistä syistä monet Englantilaiset nuoriso-ohjaajat suhtautuvat nuorisotyön arviointiin erittäin kielteisesti, kun taas Suomessa nuorisotyöntekijät näkevät arvioinnin hyväksi ja tervetulleeksi keinoksi kehittyä työssään (suom. huom.).

näin ei kuitenkaan yleensä ole nuoriso- ja yhdyskuntatyössä. Paineet mitattavien vaikuttavuusmittareiden asettamiseen ovat johtaneet siihen, että monet nuorisotyöorganisaatiot suuntaavat työtään mitattavissa olevaan toimintaan (Cooper 2011). Tällaisessa tilanteessa työntekijöistä tulee aineiston kerääjiä, 'numeroiden murskaajia', eikä kriittisesti pohdiskelevia henkilöitä, jotka osaavat käyttää myös ammatillista harkintaa. Sen sijaan, että yrittäisimme pakottaa nelion muotoista esinettä pyöreään aukkoon, meidän on muutettava arviointikäytäntöjämme.

OSALLISTAVAN ARVIOINNIN PROSESSI

Osallistava arviointi perustuu Merkittävimmän Muutoksen (Most Significant Change – MSC) tekniikkaan, jonka on kehittänyt Dr Davies vuonna 1996. Se on luonteeltaan osallistava ja dialoginen, se on jatkuva käytäntö – ei kertaluonteinen toiminto, ja se on suunniteltu niin, että kaikki, jotka osallistuvat siihen, voivat siitä oppiessaan myös muokata sitä. Olennaisesti se muodostuu toimintaan osallistuvien henkilöiden Merkityksellisten Kertomusten tuottamisesta tietyssä ajanjaksona sekä niiden kertomusten systemaattisesta ja kollektiivisesta analyysistä (katso tarkemmin; Davies and Dart 2005).

Osallistava arviointi etenee neljässä vaiheessa kolmen – neljän kuukauden ajan: (1) Kertomusten tuottaminen, (2) Analyysi ja valinta, (3) Lopullinen valinta ja palaute ja (4) Meta-arviointi.

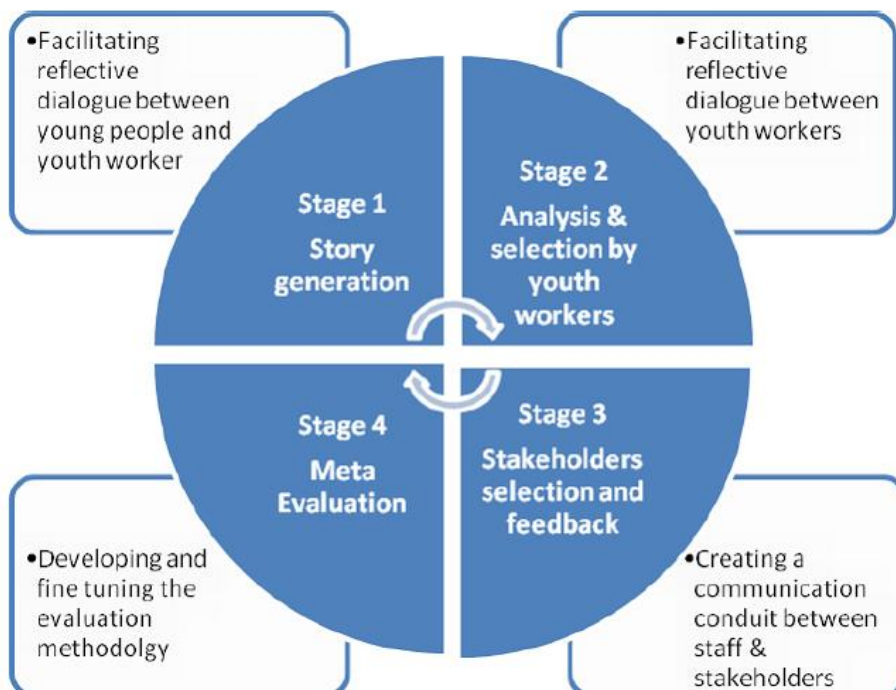

Figure 2: The Transformative Evaluation Process (Cooper 2014)

Neljän vaiheen yhteenveto

1. Vaihe 1

Tässä vaiheessa nuoriso-ohjaajat tuottavat nuorten kanssa Merkityksellisten Muutosten Kertomuksia. Merkityksellisen Muutoksen Kertomus on vastaus seuraavan avoimeen kysymykseen:

”Mikä asia on sinun elämässäsi muuttunut kun olet ollut mukana tässä toiminnassa?”

Nuoriso-ohjaajat keskustelevat nuorten kanssa, esittävät tämän kysymyksen ja kirjaavat vastaukset. Nuorta rohkaistaan selittämään miksi muutos oli hänelle merkityksellinen. Tämä synnyttää pohdiskelevaa keskustelua nuoren ja nuoriso-ohjaajan välille.

2. Vaihe 2

Tässä vaiheessa nuorten tuottamia kertomuksia Merkittävistä Muutoksista analysoidaan ja suoritetaan niiden valintaa. Tässä vaiheessa on kolme askelta:

Askel 1 : Kertomusten ryhmittely teema-alueittain. Kertomusten valinta ja teema-alueiden nimeäminen johtaa perinpohjaiseen analyysiin ja pohdiskeluun ja voi olla haastava osa prosessia.

Askel 2 : Kertomusten rakentaminen yhteistyönä. Jokainen nuoriso-ohjaaja lisää nuoren kertomukseen sitä kehystävät ja omat ammatilliset huomiot. Vertaisryhmässä tapahtuva pohdiskeleva keskustelu siitä miten kukin ymmärtää nuoren kertomuksen ja nuorisotyön roolin siinä auttaa nuoriso-ohjaajaa kertomuksen yhteistyöllisessä rakentamisessa.

Askel 3 : Ryhmä päättyy yhteisymmärrykseen siitä mitä ovat kunkin teema-alueen Merkityksellisimmät Muutoskertomukset. Tämä edistää yhteisten näkemysten muodostumista ja tiimityötä. Kertomusten valintojen perusteet lisätään jokaiseen kertomukseen ja nämä kontekstualisoidut (kehystetyt) kertomukset esitetään sitten sidosryhmälle (esimerkiksi Netarin toiminnasta vastaavalle ohjausryhmälle tai nuorisotalojen alueelliselle johdolle)².

3. Vaihe 3

Sidosryhmä saa eri teema-alueiden kehystetyt Merkityksellisimmät Muutoskertomukset. Heidän tehtävänsä on keskustella niistä, arvioida ja valita kuvaavin Merkityksellisin Muutoskertomus, joka palautetaan nuoriso-ohjaajien ryhmälle. Siihen on liitetty sidosryhmän kollektiivinen perustelu sille miksi juuri kyseinen Kertomus on valittu.

---

² Alkuperäisessä englanninkielisessä julkaisussa termiä sidosryhmä (stakeholder) käytetään, koska nuorisotyön rahoitus ja toteutus rakentuu usein monille toimijoille; kunta, järjestöt, säätiöt, rahastot, yksityiset rahoittajat jne. Toiminnasta vastataan kirjavalle joukolla yhteistyökumppaneita, joista käytetään termiä sidosryhmä. Suomessa nuorisotyötä toteutetaan yksinkertaisimmissa rakenteissa; kunnissa kuntien rahoituksella ja järjestöissäkin esimerkiksi rahoitus perustuu muutamiin pitkäjänteisiin käytäntöihin. (suom.huom.)

4. Vaihe 4

Viimeisessä vaiheessa suoritetaan koko prosessin meta-arviointi.³ Nuoriso-ohjaajat arvioivat kokemuksiaan tavoitteenaan kehittää omaa työtään sekä taitojaan ja ymmärrystään seuraavaa arviointikierrosta varten.

ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Vaihe 1: Merkityksellisten Muutuskertomusten tuottaminen (syyskuu–marraskuu)

Merkityksellisiä Muutuskertomuksia tuottavat nuoret, joiden kanssa nuoriso-ohjaajat tekevät työtään. Jokaisella arviointikierroksella tulisi tuottaa 4 – 5 kertomusta. Lähtökohtaisesti nuoriso-ohjaajan tehtävänä on auttaa nuorta pohtimaan vaikutuksia, jotka ovat seurausta nuorisotyölliseen toimintaan osallistumisesta (mikä rooli on ollut vuorovaikutuksella nuoriso-ohjaajan kanssa ja mikä itse toiminnalla). Nämä pohdiskelevat keskustelut auttavat nuoria näkemään nuorisotyöhön osallistumisensa oppimismatkana. Tärkeää on, että näiden pohdiskelujen tuloksena nuorillekin avautuu ja vahvistuu ymmärrys siitä, että nuorisotyö on oppimisympäristö.

Mikä on Merkityksellinen Muutuskertomus?

Merkityksellinen Muutuskertomus on vastaus seuraavantapaiseen avoimeen kysymykseen:

”Kun ajattelet mukana oloasi tässä toiminnassa, mikä asia siinä on vaikuttanut sinuun tai muuttanut sinua?”

On muistettava rohkaista nuorta selittämään tai kuvaamaan miksi jokin koettu muutos on ollut heille merkityksellinen. Laadukkaiden kertomusten kertominen on vaikeaa ja monille erityisesti sana ”merkityksellisin” on vaikea. Tässä tarvitaan tutkimuksellista asennetta ja mikäli yllä mainittu lähtökohtakysymys ei toimi, on syytä miettiä miten sen voisi esittää ymmärrettävämmin muotoiltuna. Pohdi minkälaiset jatkokysymykset veisivät keskustelua eteenpäin? Jos nuorille tuottaa vaikeuksia ymmärtää sanaa ’merkityksellinen’, voi olla, että he tulkitsevat sen jollain lailla absoluuttisena tai lopullisena. Voi olla järkevää kysyä nuorilta ’mikä on nyt erilaista’ ja sitten yrittää tunnistaa mikä kaikista heidän kokemistaan muutoksista on ’suhteellisesti merkityksellisin’.

Merkityksellisten Muutuskertomusten tuottamisen käytännöllisiä kysymyksiä

Miten kertomukset taltioidaan?

Tämä voidaan tehdä kahdella tavalla. Ensinnäkin voi tehdä muistiinpanoja nuoren kanssa keskustellessa. Tämän menetelmän vahvistamiseksi, muistiin kirjatut asiat TÄYTYY lukea nuorille sen varmistamiseksi, että kertomuksen olennainen ydin on ymmärretty oikein. Kertomus on luotettavampi, kun se kirjataan nuorten

---

³ Meta-arvioinnilla tarkoitetaan vaihetta, jossa asetutaan ikään kuin koko prosessin yläpuolelle (meta-tasolle) ja pyritään ’uusin ja ulkopuolisin’ silmin arvioimaan sitä missä ja miksi onnistuttiin tai ei onnistuttu (suom. huom.)

omin sanoin. Vaihtoehtoisesti nuori voi kirjoittaa itse oman kertomuksensa. Mikäli mahdollista, kertomus tulisi kirjoittaa yksinkertaisena tarinana, joka kuvaa tapahtumajaksot ja niiden merkityksen nuorelle.

Kuinka pitkiä tarinoiden tulisi olla?

Yleensä nuorten tarinoilla on tapana olla kappaleen pituisia (3 – 4 lausetta), mutta jotkut ovat pitempiä, jotkut lyhyempiä. Tässä on olennaista oman harkinnan käyttäminen. Kertomusten ei tulisi olla niin lyhyitä, että olennainen tieto puuttuu. Eri nuorisotyön organisaatiot näyttävät suosivan, omasta toimintakulttuuristaan riippuen, eripituisia kertomuksia. Jotkut arvostavat lyhyitä ja asian tiivistäviä muutoskertomuksia, kun taas toiset suosivat mukaansa tempaavasti kirjoitettuja laajoja kertomuksia.

Miten paljon on kirjattava ylös yksityiskohtia?

Kertomuksen tulisi sisältää:

- Muutoksen kuvaus – Mitä tapahtui? Kuka teki mitä? Milloin? Miten?
- Kertomuksessa esiintyvien tapahtumien merkitys nuorelle. Tämä on kertomuksen ydinasia. Kiinnostavinta on tietää miten nuori kokee muuttuneensa tapahtumien seurauksena, ja miten tämä muutos tapahtui. Jotkut nuoret kertovat luonnostaan tarinansa juuri tällä tavalla, mutta muita täytyy tukea tarinan kerronnassa. On myös hyödyllistä kuvata miten kyseinen muutos on vaikuttanut heidän elämäänsä laajemmin, myös nuorisotyöllisen toiminnan ulkopuolella. Tämä auttaa nuorten kertomuksia lukevia ja niistä keskustelevia paremmin arvostamaan nuorten kokemia muutoksia.

Merkityksellisten kertomusten tuottamisen eettisiä kysymyksiä

”Olemmeko nuorten suhteen avoimia siitä, että ensisijassa olemme tuottamassa heitä koskevia kertomuksia?”

Jos halutaan eettisesti hyväksyttävästi tuottaa kertomuksia nuorten kanssa, on avoimesti tuotava esiin mitä ollaan tekemässä. On käytettävä ammatillista harkintaa siihen, milloin kertomusten tuottamisesta kerrotaan nuorelle, sen ei tarvitse olla ensimmäinen asia, joka sanotaan – on oltava valmius tuoda kertomuksen tuottamisen merkitys esiin kun sen aika tuntuu sopivimmalta. Voi olla, että nuorten kanssa keskustellessa osoittautuu, että kertomuksen tuottaminen olisi paikallaan, jolloin voi päättää tarttua tuohon tilaisuuteen tai voi päättää, että on sopivampaa palata kertomuksen tuottamiseen myöhemmin. Seuraavan kerran kun tapaa nuorta voi muistuttaa häntä aiemmin käydystä keskustelusta ja kysyä haluaisiko hän tuottaa siitä kertomuksen.

”Kerrotaanko nuorille siitä miten heidän kertomuksiaan on tarkoitus käyttää?”

Kun nuorten kanssa tuotetaan kertomus, on selitettävä miten tarinaa tullaan käyttämään ja on varmistettava, että nuorikin pitää sitä hyvänä ajatuksena. Koska kertomukset voivat olla luonteeltaan arvaamattomia, on hyvän käytännön mukaista vahvistaa nuoren hyväksyntä kertomukselle sen jälkeen kun se on kirjattu. Nuorelle on kerrottava, että kaikkia kertomuksia käsitellään anonyymisti ja luottamuksellisesti ja, että kaikki kertomukset esitetään salanimin. Rohkaise nuorta itse keksimään oma salanimensä. Tämä vahvistaa anonyymisyyttä. Kertomuksessa on myös oltava tarkka sen yksityiskohtien kertomisessa, erityisesti nimien, paikkojen ja hankkeiden mainitsemisessa.

”Miten voi tietää, että nuoret kertovat oman tarinansa, sen sijaan, että he kertoisivat mitä ajattelevat meidän haluavan kuulla?”

Tässäkin tarvitaan ammatillista harkintaa ja varuillaan oloa. On otettava huomioon mikä vaikutusvalta sinulla on arvioitsijana (ja nuoriso-ohjaajana) nuoreen ja arvioitava miten tätä vaikutusta voi lieventää tarkentavin kysymyksin. Älä sorru imarteluun!

Nuorten valinta

Osallistuva arviointi on valikoiva prosessi. Sen sijaan, että se pyrkisi osallistuvien nuorten keskimääräisten olosuhteiden kuvaamiseen, se tuottaa tietoa niistä erityistä olosuhteista, joissa nuorisotyössä on onnistuttu. Kyseessä on harkinnanvarainen näytteenotto. Tarkasteltavaksi valitaan tarkoituksellisesti nuoria, joista tiedetään etukäteen, että he ovat kokeneet myönteisiä muutoksia nuorisotoimintaan osallistumisen tuloksena – ei siksi, että saataisiin organisaatio näyttämään hyvältä, vaan siksi, että opittaisiin miten nuorisotyössä voidaan tuottaa myönteisiä muutoksekokemuksia (Patton 2002).

Vaiheen 1 etuja

”Kertomuksen tuottamisen prosessi on (oppimis)matka itsessään”

Arvioinnin kertomuksen tuottamisen vaihe vahvistaa nuoriso-ohjaajien ja nuorten välistä suhdetta ja siten parantaa välittömästi nuorisotyön tekemisen edellytyksiä. Kertomusten tuottamisen prosessi syventää ohjaajan ja nuoren välistä suhdetta:

”Nuorten kertomukset siitä mitä Nuorisotalossa oli tapahtunut olivat meille molemmille merkityksellisiä, joten näistä keskusteleminen jotenkin liitti meitä yhteen”

Vaihe 2: Merkityksellisten Muutoskertomusten analyysi ja valinta

Tässä vaiheessa on kolme askelta:

1. Teema-alueiden luominen
2. Kertomusten yhteinen rakentaminen
3. Valinta

Askel 1: Teemoittaminen

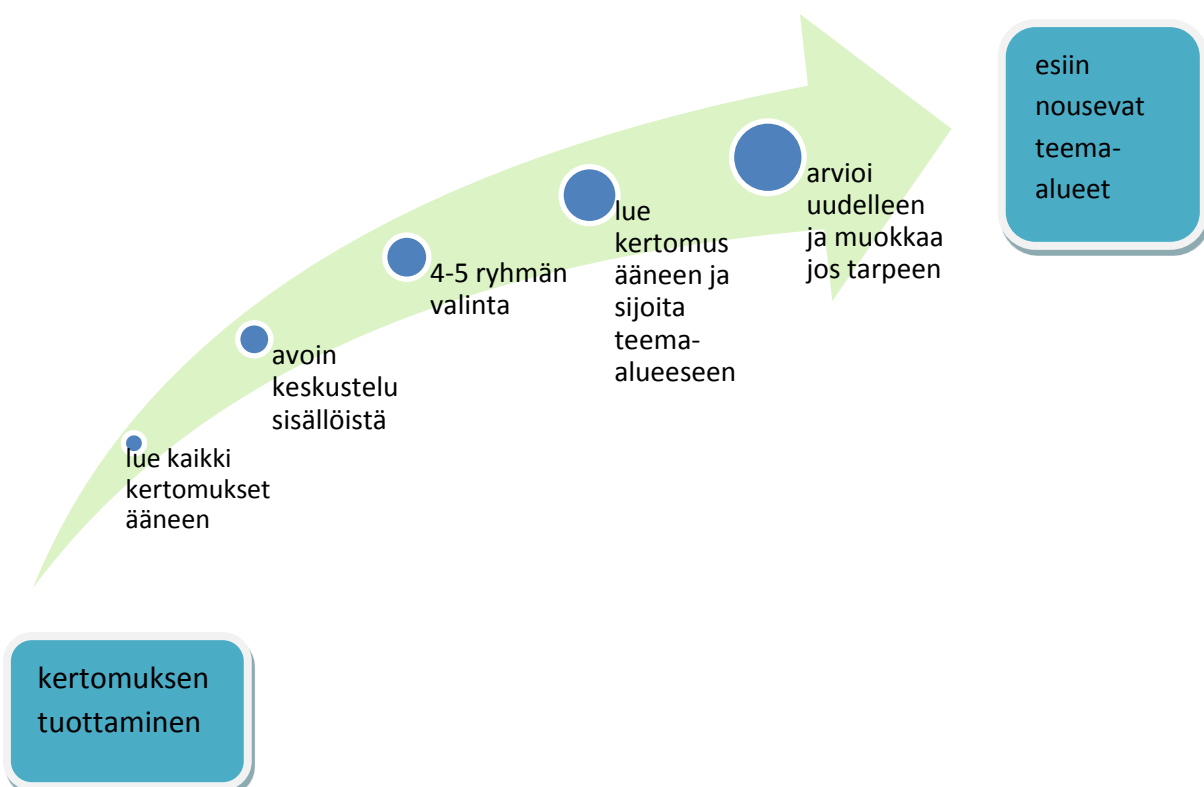
Teema-alueet ovat laajoja ja usein epämääräisiä muutoksen tyyppejä. Ne määritellään sen jälkeen kun Kertomukset on tuotettu ja hyväksytty nuoriso-ohjaajien ryhmässä. Merkityksellisten Muutoskertomusten sisältöjen perusteella ne jaotellaan ryhmiksi, jotka nimetään jollain kuvaavalla sanalla. Ryhmät siis rakentuvat Kertomusten sisällöistä.

Teema-alueiden kehittämisen tekniikat

Aluksi jokainen nuoriso-ohjaaja lukee ääneen nuorten tuottamat Kertomukset, aivan kuten ne on kirjoitettu, elävöittämättä tekstiä, muokkaamatta sitä tai lisäämättä siihen omia kommentteja – käyttäen vain nuorten omia sanoja. Kun kaikki kertomukset on luettu, ryhmä keskustelee niistä ja sopii neljästä tai viidestä teema-alueen nimestä (siis 4 – 5 otsikosta, jotka kuvaavat kertomusten sisältöä). Kertomukset luetaan uudelleen ääneen ja jokainen sijoitetaan sopivimpaan teema-alueeseen. Tämä on keskusteleva prosessi ja vie oman aikansa. Se on tärkeä vaihe ja on tarpeen varata riittävästi aikaa kuuntelemiseen ja muiden nuoriso-ohjaajien näkemysten ymmärtämiseen jotta voitaisiin päästä yhteiseen näkemykseen.

Odotus on, että esiin nousee 4-5 teema-aluetta, ja on todennäköistä, että ryhmiin tulee eri määrä kertomuksia. Tämä ei ole ongelma; kuitenkin, mikäli yhteen ryhmään tulee runsaasti kertomuksia, esimerkiksi enemmän kuin 8 kaikista 20:stä käsiteltävänä olevasta kertomuksesta, voi olla perusteltua tarkastella kyseistä ryhmää uudelleen ja miettiä onko se sisällöltään liian laaja. On myös hyvä huolehtia siitä, että ei synny liian monia ryhmiä (enemmän kuin 5 on todennäköisesti liikaa!). Ryhmien liian suuri lukumäärä on usein seurausta siitä, että nuoriso-ohjaajat eivät ole onnistuneet pääsemään yhteisymmärrykseen ryhmytyksestä. Jos näin on käynyt, on tarpeen palata päätöksentekoprosessiin ja arvioida ryhmittely uudelleen.

Kun teema-alueiden sisällöt ja nimet syntyvät usein odottamattomasti (riippuen siitä minkälaisia kertomuksia sattuu nousemaan esiin ja miten niitä kulloinkin tulkitaan), on todennäköistä, että seuraavilla arviointikierröksillä (seuraavilla 3-4 kuukauden jaksoilla) teema-alueiden nimet muuttuvat.

Yhteenvettoa: Kysymyksiä askeleesta 1:

TEEMA-ALUEEN NIMEÄMINEN

Miten helppoa/vaikeaa oli löytää teema-alueille hyväksyttävä otsikko/nimi?

Kuinka moneen teema-alueeseen päädyitte?

Mikä tähän tulokseen vaikutti?

MITÄ TÄMÄ RYHMITTELY KERTOO MEILLE?

Miten nämä teema-alueet kytkeytyvät

- näkemykseesi nuorisotyöstä?
- organisaatiosi päämääriin ja tavoitteisiin?

Askel 2: Kertomusten yhteinen rakentaminen

Tämä askel alkaa tarkastelemalla yhtä teema-aluetta. Tämän ryhmän kaikki kertomukset lukevat ääneen ne nuoriso-ohjaajat, jotka ovat niitä tuottaneet. Kuitenkin tällä kertaa nuoriso-ohjaaja lisää nuoren kertomukseen omat ammatilliset huomionsa, täten kehystämällä kertomusta. Nuoriso-ohjaajien on siis valmisteltava omat kommenttinsa ennen tätä askeleen 2 kokousta. Kommenttiin sisältyy luonnehdinta nuoresta ja tämän kertomuksesta; nuoren kertomusta voi täydentää ja syventää tai sitten voi vain esittää ammatillisen näkemyksensä muutoksen merkityksestä puheena olevassa tapauksessa.

Tarkoituksena on antaa sellaiselle, joka ei tunne kyseistä nuorta mahdollisimman kokonaisvaltainen kuva hänestä, hänen (oppimis)matkastaan tai 'kuljetun matkan pituudesta'. Tarpeen on myös nuoriso-ohjaajan ammatillinen näkemys niistä toimenpiteistä, jotka tekivät muutoksen mahdolliseksi. Näin toimittaessa nuoriso-ohjaajasta tulee yhdessä nuoren kanssa kertomuksen kirjoittaja. Muut nuoriso-ohjaajat voivat esittää kysymyksiä ymmärtääkseen kertomuksen paremmin ja tämä vertaisosallistuminen pohdiskelemaan keskusteluun tukee kertomuksen rakentumista. Nuoriso-ohjaaja voi muokata alkuperäisiä kommenttejaan tämän vertaiskeskustelun pohjalta. Tämä menettely toistuu jokaisen teema-alueen jokaisen kertomuksen kohdalla.

Yhteenvettoa: Kysymyksiä askeleesta 2:

Luettuanne kertomusten ammatilliset kommentit, keskustelkaa

- ensiksi mieleen tulevat ajatukset/tunteet
- minkälainen on hyvä ammatillinen huomio?
- mitä pitää välttää?
- mitä haasteita ammatillisen kommentin kirjoittamiseen liittyy?
- mistä saat tukea näihin haasteisiin vastaamiseen?

Askel 3: Jokaisen teema-alueen kehystettyjen Merkityksellisten Muutoskertomusten valinta

Tässä askeleessa nuoriso-ohjaajien ryhmä valitsee yhden merkityksellisen muutoskertomuksen jokaiseen teema-alueeseen. Valintaa varten jokaisen ryhmän jäsenen on kerrottava oma mielipiteensä ja perustelunsa valinnalleen – ei vastuunpakoilua eikä laistamista tässä – jokaisen näkemys on koko ryhmälle tärkeä ja arvokas. Jos näkemys on poikkeava, on erityisen tärkeää jakaa se muille! Ryhmän on päästävä yhteisymmärrykseen jokaisen teema-alueen merkityksellisestä muutoskertomuksesta ja tämän valinnan Kollektiivinen perustelu lisätään kertomukseen. Tämä menettely voi tuntua joistain epämukavalta,

erityisesti siksi, että valintaan osallistuneet ovat samalla olleet kertomusten tuottajia. Tämä on otettava huomioon kun tätä valintavaihetta viedään läpi.

Tämän vaiheen (2) päättyessä yhdessä rakennettu kertomus sisältää seuraavia asioita:

- Nuorten kertomukset heidän omin sanoin kuvaaminaan
- Kertomusta tuottamassa olleen nuoriso-ohjaajan tekemä kehystys ja ammatilliset huomiot
- Nuoriso-ohjaajien ryhmän perustelut teema-alueille valituiksi kertomuksiksi

Näin valitut jokaisen teema-alueen kaikki kehystetyt kertomukset esitetään sidosryhmän edustajille.

Yhteenvetoa: Kysymyksiä askeleesta 3:

Miten prosessi sujui?

Mitä haasteita se sisälsi sinulle henkilökohtaisesti/ammattillisesti?

Pääsittekö yhteiseen näkemykseen?

Miten yhteiseen näkemykseen pääseminen onnistui?

Minkälaisia suuntaviivoja tai minkälaista sitoutumista tämän vaiheen menestyksekkäs toteuttaminen tulevaisuudessa edellyttää?

Vaiheen 2 edut

Yhteisten merkitysten luominen

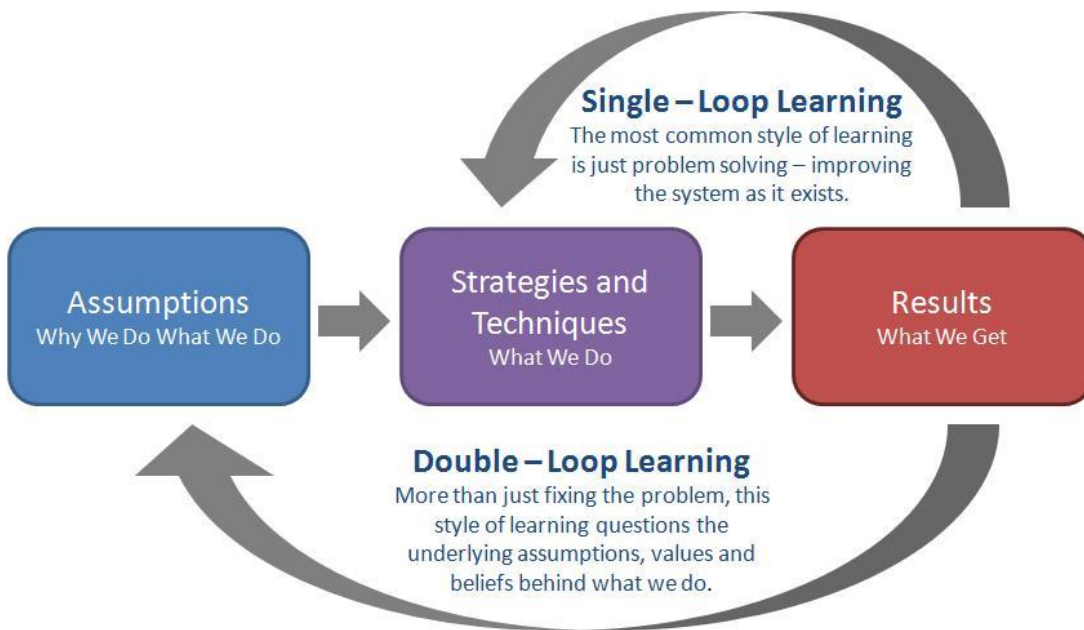
Analyysi- ja valintavaihe antaa nuoriso-ohjaajalle tilan esittää kolleegoilleen kysymyksiä intuitiivisesti (tuntemalla, että jokin menettely on järkevä ilman, että voi todistaa sitä oikeaksi), neuvotella ja tuottaa yhteisiä merkityksiä. Tämä on haasteellinen prosessi kuten seuraavasta nuoriso-ohjaajan lainauksesta ilmenee:

” Oli hienoa havaita mitä kaikki muut nuoriso-ohjaajat ajattelivat näistä eri kertomuksista ja niistä tuli esiin paljon muutakin kuin mitä olin etukäteen odottanut. Oletin, että kaikki lukisivat ne ja sitten vain valitsisivat tuon, tuon ja tuon – ja homma olisi tehty, mutta kertomuksiin sisältyikin hyvin monenlaisia asioita, ja arviointi osoittautui paljon monimutkaisemmaksi”

Erään nuoriso-ohjaajan mielestä valintavaihe tarkoittaa

”keskustelua siitä, miksi joku kertomus pitäisi valita tai ei valita ja sen huomaamista mitä muut ajattelevat, yksilöllisesti tai ryhmänä, siitä miten pitkän matkan nuori on oppijana kulkenut, mikä tulkitaan saavutukseksi ja sen selvittämistä kuka on kulkenut pisimmälle ja saavuttanut eniten”

Nämä ovat hyvin monimutkaisia kysymyksiä. Yllä olevat kommentit paljastavat kriittisen, pohdiskelevan oppimisen avainpiirteitä siinä, että ne osoittavat, että katsetta on voitava siirtää välittömästä todellisuudesta käytäntöjen laajempaan tarkasteluun. Tässä on kyse muutoksesta 'paikkaavasta oppimisesta' (adaptive learning) 'uutta luovaan oppimiseen' (generative learning), yhden silmukan oppimisesta (single-loop learning) kaksois-silmukan oppimiseen (double-loop learning). Tällöin keskustelun fokus ei ole niinkään konkreettisten käytäntöjen paikkaamisessa kuin aktiivisessa kollektiivisessä pohdinnassa, joka kohdistuu kasvatuksellisiin päämääriin, arvoihin ja kysymyksiin ja sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen, yleisiin kysymyksiin siitä miksi ja miten nuorisotyötä ylipäätään tehdään.

Vaihe 3: Arviointikierroksen Merkityksellisimmän Muutuskertomuksen valinta

Vaiheessa 3 sidosryhmä keskustelelee ja valitsee arviointikierroksen merkityksellisimmän muutuskertomuksen. Myös heidän tulee päätyä yhteisymmärrykseen ja kirjata valintansa perusteet. Arviointikierros päättyy kun valittu kertomus perusteluineen palautuu nuoriso-ohjaajien ryhmälle.

Vaihe 4: Meta-arviointi - mitä prosessin kuluessa on opittu? Mitä voidaan tehdä paremmin?

Koko tämän pilottihankkeen ajan jatkuu arviointi, joka tähtää siihen mukana olevien toimijoiden nuorisotyön ja Osallistavan Arvioinnin ymmärryksen ja taitojen kehittämiseen. Kansallinen koordinaattori (Suomessa Lasse Siurala) kerää tämän meta-arvioinnin tulokset keskusteltavaksi hankkeen kansainväliseen tapaamiseen tammikuussa 2017 ja syyskuussa 2017.

ESIMERKKEJÄ LOPULLISISTA MERKITYKSELLISIMMÄN MUUUTOKSEN KERTOMUKSISTA⁴

JEFFIN KERTOMUS

Jeff kirjoittaa

”Kun olen nuorisotalolla ja osallistun sen toimintaan käytän vähemmän pilveä”

Nuoriso-ohjaajan lisäykset (huomiot ja kehystys)

Jeff kuuluu alueella asuvaan varsin suureen ja hyvin tunnettuun perheeseen. Hän hengaillee suuressa kaveriporukassa ja on ryhmässään suosittu. Jeffin tiedetään polttavan runsaasti kannabista ja hän on aiemmin käynyt nuorisotalolla pilvessä. Jeff on innostunut osallistumaan nuorisotalon toimintaan ja on säännöllisesti mukana erilaisissa kokoontumisissa. Tiedetään, että hänet on ohjattu moniin palveluihin kannabiksen käytön takia, mutta nämä palvelut ovat todenneet, että Jeffin kanssa työskentely on haasteellista. Tähän toimintaan osallistumisen kautta uskon hänen vähentäneen pilven käyttöä – voidakseen paremmin olla mukana toiminnassa ja hän on haastanut myös muita kaveriporukan jäseniä tekemään samoin.

Nuoriso-ohjaajien ryhmä valitsi tämän kertomuksen, koska se osoittaa miten nuorisotyö voi toimia siltana nuorten ja heidän ongelmiaan ratkovie viranomaisten välillä. Nuorisotalolla tarjottu toiminta kiinnosti Jeffiä niin paljon, että hän halusi tulla mukaan. Tämä toiminta ei ole kohdistunut hänen ’ongelmansa’ ratkaisuun, vaan henkilökunnan ja nuorten vertaisryhmän välisiin suhteisiin ja mahdollisuuksien tarjoamiseen kokeilemaan uusia asioita. Jeff huomaa, että hänen päihteiden käyttönsä vaikuttaa hänen kykyynsä tarttua näihin uusiin mahdollisuuksiin ja siten teki valinnan; hän vähensi päihteiden käyttöään. Hanke on pystynyt pitkäjänteiseen lähestymistapaan, kehittämään toimivia sosiaalisia suhteita tukemaan Jeffiä muuttumaan. Tämä kertomus osoittaa, että nuorisotyö onnistuu kun lähtökohtana ovat nuorten omat intressit.

Sidosryhmä valitsi tämän kertomuksen, koska siinä näkyvät sekä lyhyt- että pitkäkestoiset vaikutukset. Välittömänä vaikutuksena on myönteinen terveysvaikutus, joka on seurausta riskikäyttäytymisen ja päihteiden käytön vähenemisestä, jotka ovat seurausta siitä, että Jeff on osallistunut kyseiseen projektiin. On tärkeää huomata, että asiantuntijapalveluilla, joihin Jeffiä oli ohjattu, ei näytä olleen tämän tasoista vaikutusta. Ryhmän mielestä Jeffille tarjoutunut mahdollisuus solmia pitkäkestoinen suhde nuoriso-ohjaajiin toi hänen saatavilleen jatkuvan tuen. Nuoriso-ohjaajien oli myös mahdollisuus kohdentaa toimenpiteitä hetkenä, jolloin nuori oli avoin muutokselle. Tämän kertomuksen avainviesti on, että se osoittaa yhteisöpohjaisen nuorisotyön merkityksen ja sen, että nuoren pitkäjänteisen muutoksen tiellä häntä on tuettava johdonmukaisesti. Kertomus on myös todiste siitä, että laajempikin muutos on mahdollinen, erityisesti kun se osoittaa, että Jeff vaikuttaa myönteisellä tavalla kaveriporukkaansa.

---

⁴ Kaikki esimerkkikertomukset kuvaavat yksittäisen nuoren ongelmaperusteista tarinaa. Hankkeen koulutustilaisuudessa kesäkuussa 2016 (University of St Mark & St John, Plymouth, UK) todettiin, että tällaiset kertomukset heijastavat hyvin nuorisotyötä Englannissa. Kuitenkin monissa muissa Euroopan maissa, varsinkin Suomessa, korostetaan ryhmien kanssa tehtävää nuorisotyötä, joka ei ole ongelmalähtöistä vaan mahdollisuuksia avaavaa. Todettiin, että tässä hankkeessa muutuskertomuksen yksikkönä voi olla myös nuorten ryhmä eikä lähtökohtana tarvitse olla nuoren ongelma, vaan jokin hänelle/heille tarjottava mahdollisuus. (suom. huom.)

ALICEN KERTOMUS

Alice kertoo

”Siitä lähtien kun aloin käydä nuorisotalolla, itseluottamukseni on vahvistunut ja olen tutustunut moniin uusiin ystäviin, mitä tavallisesti en olisi tehnyt itseluottamukseni puutteen takia. Yksi esimerkki itseluottamukseni lisääntymisestä on Talent Show, joka järjestettiin viime toukokuussa. Aluksi en halunnut osallistua ja ääneni oli todella hiljainen, mutta sitten ääneni voimistui ja tulin lopulta toiseksi! Se oli todella hauskaa ja olen tosi ylpeä itsestäni. Ja koska tahansa minulla on ongelmia nuorisotalolla tai sen ulkopuolella, voin aina puhua jonkun nuoriso-ohjaajan kanssa ja heiltä saan aina hyviä neuvoja”

Nuoriso-ohjaajan lisäykset

Alice oli uskomattoman ujo ja hiljainen kun hän aluksi tuli nuorisotalolle. Hän piiloutui ystäviensä taakse, ja oli melkein näkymätön eikä hänen ääntään koskaan kuulunut. Alicesta tuli talotoimikunnan jäsen ja hän on löytänyt äänensä ja puhuu enemmän.

Alice osallistui nuorisotalon musiikkihankkeeseen vuonna 2013 ja vaikka hän oli sen aktiivinen jäsen, hän oli edelleen kovin sisäänpäin kääntynyt piiloutui 15 muun kaverinsa taakse välttääkseen keskipisteeseen joutumisen. Seuraavana vuonna hän osallistui Talent Show:hun ja lauloi ja harjoitteli säännöllisesti duossa, ja siinä hän todella löysi itsensä. Siinä määrin, että duo tuli toiseksi (yleisön äänestämänä) kaikkiaan 11 osanottajasta.

Hän käy nuorisotalolla säännöllisesti ja itseluottamus on kiistattomasti kasvanut. Alice, vaikka ei jatkuvasti hakeudukaan huomion keskipisteeksi, on osoittanut, että hän pystyy luontevasti keskustelemaan henkilökunnan kanssa omista asioistaan.

Nuoriso-ohjaajien ryhmä valitsi tämän kertomuksen, koska se osoittaa nuoriso-ohjaajien kyvykkyyden havaita suurestakin joukosta, että Alicessa on potentiaalia enempiin. Suhde Alicen vaati päättäväisen lähestymistavan käydä jatkuvia keskusteluja hänen kanssaan luottamuksen synnyttämiseksi. Nuoriso-ohjaaja rakensi ajan mittaan vahvan sosiaalisen suhteen, jota todistaa se, että Alice alkoi tehdä aloitteet keskustelun käynnistämiseksi. Vaikka myöhemmin Alice rohkaistiin ja kannustettiin osallistumaan Talent Show:n harjoituksiin ja tapahtumiin, hänen osallistumisensa oli etäistä. Kahden vuoden ajan kestänyt tuki ja rohkaisu johti kuitenkin siihen, että Alice osallistui tapahtumaan täysillä.

Sidosryhmä valitsi tämän kertomuksen, koska sen mielestä Alicen ujous olisi estänyt häntä, koko hänen elämänsä ajan, hyödyntämästä kykyjään, ellei nuorisotyö olisi vetänyt häntä sosiaalisten suhteittensa verkkoon. Hänen kertomuksensa osoittaa myös nuoriso-ohjaajien kyvyn 'käsitellä joukkoja' ja tunnistaa tukea tarvitsevia nuoria. Nuoriso-ohjaajat löysivät avaimen, hänen rakkautensa musiikkiin, jolla hänen kyvykkyytensä saatiin esiin. Tämä rohkaisi Alicea etsimään elämässään isompiakin asioita, ei vain hänen perheensä vaan muiden häntä ympäröivien ihmisten kanssa. Alice muuttui lähes täydellisestä näkymättömyydestä nuoreksi, joka esiintyy laulukilpailun näyttämöllä ja tulee toiseksi. Alice teki tämän muiden nuorten, nuoriso-ohjaajien ja täysin tuntemattomien ihmisten edessä. Sidosryhmän mielestä tämä kokemuksen heijastusvaikutuksena Alice voi hyvin tukea muita samassa tilanteessa olevia nuoria. Ryhmän mielestä Alice oli kokenut Merkityksellisen Muutoksen.

DAVEN KERTOMUS

Dave kertoo

“Sain porttikiellon nuorisotalolle, sitten nuoriso-ohjaaja puuttui tekosiini ja siirryin ’iltapäivätoiminnasta’ työhön. Pomoni ja nuoriso-ohjaaja istuivat juomassa teetä ja keskustelemassa. Heidän mielestään voisi olla hyvä idea perustaa nuorisotalolle makeispuoti ja he kysyivät minua pitämään sitä. Viikon kuluttua sain koottua varastoni ja aloin pitämään omaa makeiskauppaani. Sen jälkeen huonosti käyttäytyvästä pojasta tuli rakentavasti suhtautuva kunnan poika. Luulen, että oman makeiskaupan pitäminen on parantanut käyttäytymistäni ja minusta on ollut hyötyä monissa nuorisotalon tapahtumissa. Olen todella iloinen siitä, että voin työskennellä tässä nuorisotaloyhteisössä ja käyttäytymiseni on parantunut.”

Nuoriso-ohjaajan lisäykset

Dave oli käyttäytynyt huonosti jo pitkään; hän saattoi olla epäkohtelias ja aggressiivinen ja hän oli altis muiden vaikutuksille ja vaikutti myös muiden käyttäytymiseen. Hän näytti joutuneen jatkuvasti vaikeuksiin muiden kanssa ja sai käyttäytymisensä takia toistuvasti porttikieltoja. Sen jälkeen kun hän sai makeispuodin hoitaakseen, hänen käyttäytymisensä muuttui olennaisesti. Makeispuodin hoitaminen, hänelle annettu valta ja itsemääräämisoikeus sekä vastuunkanto omista toimistaan on antanut hänelle mahdollisuuden irtautua huonon käyttäytymisen kierteestä. Hän on nyt ottanut roolia muiden huonon käyttäytymisen arvostelijana, ja käyttänyt vaikutusvaltaansa myönteisellä tavalla. Hänellä on edelleen paljon parannettavaa, mutta toistaiseksi tapahtunut muutos on ollut rohkaiseva.

Nuoriso-ohjaajien ryhmä valitsi tämän kertomuksen Merkityksellisen Muutoksen kertomukseksi, koska se osoittaa yhteisöllisen työn merkityksen. Jalkautuva nuorisotyö antaa nuoriso-ohjaajille mahdollisuuden saada kontaktin alueen keskeisten nuorten kanssa ja tämä kertomus osoittaa kuinka nuoriso-ohjaaja onnistui tekemään yhteistyötä paikallisen yrittäjän kanssa ja luomaan nuorelle mahdollisuuden kehittää itseään. Nuoret omaksuvat erilaisia rooleja erilaisissa ympäristöissä, nuori työssään oli eri henkilö kuin nuori nuorisotalolla, kytkemällä nämä kaksi elämänaluetta toisiinsa nuori kykeni muuttamaan kielteisen käyttäytymisen malliaan.

Sidosryhmä valitsi tämän kertomuksen merkityksellisimmän muutoksen kertomukseksi, koska se osoittaa miten nuoren aggressiivisuus ja huono käytös voidaan kanavoida joksikin myönteiseksi antamalla hänelle vastuuta ja uudenlaista arvostusta. Tämä esimerkki kertoo kuinka nuoriso-ohjaajat eivät koskaan antaneet periksi ja lopulta saivat työnantajan mukaan ja suostuttelemaan Dave ottamaan vastaan haasteen ja epäilemättä tukivat häntä siinä. Kaiken kaikkiaan tämä kertomus osoittaa, että nuoriso-ohjaajien peräänantamattomuus, lopulta he löysivät tavan tukea nuorta, nuorisotaloa ja yhteisöä, johtaa siihen, että myönteinen lopputulos on saavutettavissa ja se hyödyttää sekä nuoria, yhteisöä laajemmin että alueen yrittäjiä.

AIKATAULU

Kolme arviointikierrosta toteutetaan ajanjaksolla syyskuu 2016 ja elokuu 2017 seuraavasti;

Arviointi- kierros	Vaihe	Tehtävä	Ajanjakso	Jokaisen organisaation tuotos
1	1	Kertomusten tuottaminen	Syys- marraskuu	20 Muutoskertomusta
	2	Analyysi + Valinta (nuoriso- ohjaajat)	Joulukuu	4 -5 kehystettyä kertomusta
	3	Analyysi + Valinta (Sidosryhmä)	Joulukuu	1 Merkityksellisen Muutoksen kertomus
	4	Meta-arviointi	Joulukuu	Oppimisen tunnistaminen
2	1	Kertomusten tuottaminen	Tammi- Maaliskuu	20 Muutoskertomusta
	2	Analyysi + Valinta (nuoriso- ohjaajat)	Huhtikuu	4 -5 kehystettyä kertomusta
	3	Analyysi + Valinta (Sidosryhmä)	Huhtikuu	1 Merkityksellisen Muutoksen Kertomus
	4	Meta-arviointi	Huhtikuu	Oppimisen tunnistaminen
3	1	Kertomusten tuottaminen	Touku- heinäkuu	20 Muutoskertomusta
	2	Analyysi + Valinta (nuoriso- ohjaajat)	Elokuu	4 -5 kehystettyä kertomusta
	3	Analyysi + Valinta (Sidosryhmä)	Elokuu	1 Merkityksellisen Muutoksen Kertomus
	4	Meta-arviointi	Elokuu	Oppimisen tunnistaminen

Lähdeluettelo & muuta kirjallisuutta

- Cooper, S. (2014) 'Putting collective reflective dialogue at the heart of the evaluation process' in *Reflective Practice*, Vol. 15 (5), pp 563-578
- Cooper, S. (2013) 'Transformative evaluation: Organisational learning through participative practice' in *The Learning Organization*, vol. 21 (2), pp. 146-157
- Cooper, S. (2012) 'Evaluation: Ensuring Accountability or Improving Practice?' in J. Ord, (ed) *Critical Issues in Youth Work Management*, Abingdon: Routledge
- Cooper, S. (2011) 'Reconnecting with evaluation: the benefits of using a participatory approach to assess impact' in *Youth & Policy*, Vol. 107, pp 55-70
- Patton, M. (2002) *Qualitative Research and Evaluation Methods* (3rd ed), London: Sage Publications Ltd.